

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Αποστόλου Φ. Βλάχου
Επιτίμου Προέδρου Εφετών

Χαλάνδρι, 26/9/2016

Από την Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων (ΠΕΘ) μου ετέθησαν τα κάτωθι ερωτήματα και μου εξητήθη η επ' αυτών επιστημονική μου άποψη:

1) Η νέα ύλη του μαθήματος των Θρησκευτικών, η εισαγομένη στις σχολικές μονάδες δια των υπ' αριθ. 143575/Δ2/2016 και 143579/Δ2/2016 αποφάσεων του Υπουργού Παιδείας στο Φ.Ε.Κ. Β'/13/9/16 είναι σύμφωνες προς το Σύνταγμα και τον νόμο;

2) Σε αρνητική απάντηση (εάν δηλ. είναι η εν λόγω ύλη αντίθετη προς το Σύνταγμα και το νόμοι) οι καθηγητές, που καλούνται, να την διδάξουν, δικαιούνται και υποχρεούνται να αρνηθούν την εφαρμογή των παραπάνω υπουργικών αποφάσεων και αν ναι, εις ποίες διατάξεις θα στηριχθούν;

Η επιστημονική μου άποψη επί των ως άνω ερωτημάτων είναι η ακόλουθη:

Α'

Αναφορικά με το πρώτο ερώτημα πρέπει να λεχθούν τα εξής: Με το άρθρο 16 & 2 του Συντάγματος ορίζεται ότι η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό, μεταξύ των άλλων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης. Ως τοιαύτης νοουμένης της τελευταίας και δη εν όψει της διατάξεως του άρθρου 3 & 1 του Συντάγματος και του άρθρου 1 & 1α του νόμου 1566/1985, της ορθοδόξου χριστιανικής συνειδήσεως, όπως δέχεται σταθερά η νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας με τις 2176/1998, 3356/1995, 3533/1988 αποφάσεις του και τα Διοικητικά Εφετεία Αθηνών και Χανίων με τις υπ' αριθμούς 299/1988 το πρώτο και 115/2012 το δεύτερο. Σημειωτέον ότι η παραπάνω διάταξη του άρθρου 1 & 1α του νόμου 1566/1985 δεν επιτρέπεται να καταργηθεί ή να τροποποιηθεί. Εάν δε καταργηθεί θεωρείται ως ισχύουσα και μη καταργηθείσα, ως δέχεται και η θεωρία (Γ. Κρίππα «Νομοθετικό κενό συνταγματικώς ανεπίτρεπτο και εντεύθεν υποχρεώσεις της Κρατικής διοικήσεως» εις «Χαριστήριον Τόμον, Σύμμεικτα προς τιμήν Γεωργίου Παπαχατζή, 1989, σελ. 335 επομ.) και η ad hoc νομολογία (Εφετείο Αθηνών 10360/1981 Αρχ. Νομ. 33 σελ. 465, Εφετείο Αθηνών 11650/1980 Ελλ. Δικ/νη 22, σελ. 444, Αρχ. Πάγος 284/2004 Νομ. Βήμα 2005, σελ. 283, Αρχ. Πάγος 1731/2002 Νομ. Βήμα 2003, σελ. 1225 επόμ., Συμβ. Επικρατείας 2056/2000 Διοικητική Δίκη 13, σελ 87).

Παράλληλα με το άρθρο 4 & 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου, θεσπιζομένης έτσι συνταγματικώς της αρχής της Ισονομίας μεταξύ των Ελλήνων πολιτών.

Εξάλλου, με τη διάταξη του άρθρου 13 & 2, εδάφ. 3 του Συντάγματος ορίζεται ότι ο προσηλυτισμός απαγορεύεται. Με τις διατάξεις δε του άρθρου 4 του ισχύοντος Αναγκ. Νόμου 1363/1938 προσδιορίζονται ενδεικτικώς, τόσο η έννοια του ποινικού αδικήματος του προσηλυτισμού, όσο και οι ποινικές κυρώσεις κατά των διαπραπτόντων τούτο, οριζομένης μάλιστα, ως ιδιαιτέρως επιβαρυντικής

περιστάσεως για τους υπαιτίους τελέσεως προσηλυτισμού σε σχολικές μονάδες, σύμφωνα με το άρθρο 4 & 3 του ιδίου Αναγκαστικού νόμου.

Από τη μελέτη του περιεχομένου των προαναφερόμενων Υπουργικών Αποφάσεων, ως και σχετικών ενταύθα δηλώσεων από πλευράς συντακτών, των, στις αποφάσεις αυτές, Νέων Προγραμμάτων Σπουδών και εκ πλείστων όσων, εγγράφων και μη, προσφάτων δε και παλαιότερων στοιχείων, σαφώς προκύπτουν τα εξής : Με τα εν λόγω Προγράμματα θεσπίζεται ένα πολυθρησκευτικό μείγμα, το οποίο έχει ως βάση την τεχνική επιφανειακή σύγκλιση των τριών δογμάτων του Χριστιανισμού, αλλά και του Χριστιανισμού με άλλα 5-6 θρησκευόμενα, με βάση τα τυπικά ετερόκλητα χαρακτηριστικά όλων αυτών των θρησκευμάτων, η δε διδασκαλία όλων αυτών θα γίνεται συγχρόνως και στην ουσία ισοτίμως. Το πολυθρησκευτικό αυτό κράμα οδηγεί σε εσφαλμένα επιστημονικά και θεολογικά συμπεράσματα, δημιουργεί σύγχυση στους μαθητές, τους οδηγεί στον συγκρητισμό θρησκειών, είναι ασύμβατο με τη διδασκαλία της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας, αφού με τη διδασκαλία του καταργείται στην πράξη ο Χριστοκεντρικός προσανατολισμός του μαθήματος των Θρησκευτικών και μετατρέπεται σε ανθρωποκεντρικό – συγκρητιστικό, μεταβάλλοντας έτσι την χριστιανική ορθόδοξη συνείδηση των μαθητών, αντί της ανάπτυξής της, που απαιτεί το Σύνταγμα.

Εξάλλου όλα αυτά συμβαίνουν σε βάρος των ορθόδοξων χριστιανών μαθητών, ενώ αντίστοιχη μετατροπή δεν προβλέπεται από τις παραπάνω Υπουργικές Αποφάσεις για τα λειτουργούντα στην Ελλάδα ετερόθρησκα και ετερόδοξα σχολεία (Μουσουλμανικά, Ισραηλιτικά, Ρωμαιοκαθολικά).

Εν όψει όλων αυτών και απαντώντας στο πρώτο των παραπάνω ερωτημάτων πρέπει να λεχθούν τα εξής : Η νέα ύλη του μαθήματος των Θρησκευτικών που περιέχεται στις παραπάνω Υπουργικές Αποφάσεις είναι προδήλως αντισυνταγματική και παράνομη, αφού προσκρούει, ως προαναφέρεται, ευθέως στις προαναφερόμενες διατάξεις των άρθρων 16 & 2 και 3 & 1 του Συντάγματος ως και στο νόμο 1566/1985, άρθρο 1, & 1α αυτού, που επιτάσσουν την ανάπτυξη της ορθόδοξου χριστιανικής συνειδήσεως, απορρίπτοντας έτσι τη μεταβολή αυτής κατά τα ειδικότερα παραπάνω εκτιθέμενα.

Η δε τοιαύτη μεταβολή, που συντελείται, με το παραπάνω πολυθρησκευτικό μόρφωμα, στοιχειοθετεί το ποινικό αδίκημα του προσηλυτισμού, τιμωρουμένου μάλιστα με την προλεχθείσα ιδιαίτερως επιβαρυντική περίπτωση εκ του ότι η τοιαύτη προσηλυτιστική διδασκαλία του θα γίνεται εντός σχολικών μονάδων (βλ. αναλυτικότερα περί τούτου εις Γ. Κρίππα, *Κατά πόσο το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών συνιστά αξιόποινη πράξη, εις Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου*, τόμος 58, σελ. 679-697).

Τέλος, αναφορικά με το πρώτο ερώτημα και σχετικά με την ακαταλληλότητα των παραπάνω Προγραμμάτων Σπουδών και την πλήρη αντίθεσή τους προς την Ορθόδοξη Χριστιανική Διδασκαλία, αλλά και με τους γενικότερους κινδύνους που εγκυμονούν για την Χώρα, ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος είπε μεταξύ των άλλων, λίαν σημαντικών, με δημόσιες δηλώσεις του στις 20/9/2016 τα εξής : «Τα καινούργια προγράμματα, τα οποία διάβασα, είναι απαράδεκτα και επικίνδυνα. Δεν θα αποδώσουν καρπούς, αλλά μεγάλη ζημία στην Παιδεία και στην Κοινωνία, καθώς και ρήξη στη σχέση της Εκκλησίας με την Πολιτεία. Θα φέρω το θέμα και στην Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος...». Ακόμη δε και τούτο έλαβε χώραν : Ότι τα νέα ως άνω Προγράμματα Σπουδών τίθενται σε

εφαρμογή, ενώ προσφάτως, στις 9/3/2016, η, κατά τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος (ν. 590/1977 άρθρ. 3 & 1), Ανωτάτη Εκκλησιαστική Αρχή της Εκκλησίας της Ελλάδος, η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας, είχε απορρίψει το πολυθρησκευτικό Πρόγραμμα κατά τα ως άνω, επικυρώσασα έτσι την προηγηθείσα σύμφωνη απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος της 13/1/2016.

Β'

Αναφορικά με το υποβληθέν δεύτερο ερώτημα η απάντηση έχει ως εξής :
Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 24 του ισχύοντος Υπαλληλικού Κώδικα(νόμος 3528/2007) ο υπάλληλος είναι εκτελεστής της θέλησης του κράτους, υπηρετεί μόνο τον λαό και οφείλει πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην πατρίδα του και τη Δημοκρατία.

Κατά το επόμενο άρθρο 25 & 1 ο υπάλληλος είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση των καθηκόντων του και την νομιμότητα των υπηρεσιακών του ενεργειών, ενώ κατά τη δεύτερα παράγραφο του άρθρου αυτού, ο υπάλληλος οφείλει να υπακούει στις διαταγές των προϊσταμένων του. Όταν, όμως, εκτελεί διαταγή, την οποία θεωρεί παράνομη, οφείλει, πριν την εκτέλεση, να αναφέρει εγγράφως την αντίθετη γνώμη του και να εκτελέσει τη διαταγή χωρίς υπαίτια καθυστέρηση. Η διαταγή δεν προσκτάται νομιμότητα εκ του ότι ο υπάλληλος οφείλει να υπακούσει σε αυτήν.

Κατά δε την παράγραφο 3 εδάφιο πρώτο, του ιδίου άρθρου(25), αν η διαταγή είναι προδήλως αντισυνταγματική ή παράνομη, ο υπάλληλος οφείλει να μην την εκτελέσει και να το αναφέρει χωρίς αναβολή.

Εξάλλου, σύμφωνα με τα οριζόμενα υπό του άρθρου 106 και 107 του Υπαλληλικού Κώδικα μεταξύ των πειθαρχικών παραπτωμάτων του υπαλλήλου είναι κάθε υπαίτια πράξη και παράλειψή του, που αντίκειται στις διατάξεις του Συντάγματος και των νόμων, με τις προϋποθέσεις του άρθρου 25 του ιδίου Κώδικα, ενώ με τη διάταξη του άρθρου 110 & 1 η δίωξη και τιμωρία των πειθαρχικών παραπτωμάτων αποτελεί καθήκον των πειθαρχικών οργάνων συνεπαγομένη, κατά τα ανωτέρω, αντίστοιχη ευθύνη του αμελούντος προς τούτο οργάνου(βλ. Γ. Κρίππα, εις Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου, όπ. π. π.).

Με βάση όλες τις παραπάνω διατάξεις και εν όψει της προδήλου αντιθέσεως του περιεχομένου των προαναφερομένων Υπουργικών Αποφάσεων προς στο Σύνταγμα (άρθρα 16 & 2, 3 & 1, 4 & 1 και 13 & 2 εδάφιο γ' αυτού), ως και στους σε εκτέλεση των άρθρων του Συντάγματος 16 & 2 και 13 & 2 εδάφιο γ' αυτού, Νόμο 1566/1985 (άρθρο 1 & 1α αυτού) και Αναγκαστ. Νόμο 1363/1938 (άρθρο 4 αυτού), **οι διδάσκαλοι της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και οι Θεολόγοι καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν την υποχρέωση και το δικαίωμα να αρνηθούν την εκτέλεση των παραπάνω αντισυνταγματικών και παρανόμων Υπουργικών Αποφάσεων.**

Να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι, επειδή στην παρούσα περίπτωση πρόκειται περί διαταγών προδήλως αντισυνταγματικών, δεν υπάρχει νομικό έδαφος για τη δυνατότητα έκδοσης από τη διοίκηση, μετά την άρνηση υπό των εν λόγω διδασκόντων της εκτέλεσης των Αποφάσεων τούτων, της δεύτερης διαταγής, που προβλέπεται από το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του ως άνω άρθρου 25 του Υπαλληλικού Κώδικα και αυτό, διότι η δεύτερη αυτή διαταγή προβλέπεται μόνο για την περίπτωση αρνήσεως εκτελέσεως υπό του υπαλλήλου διαταγών

αντιθέτων προς διατάξεις (απλών) νόμων ή κανονιστικών πράξεων, όχι όμως διαταγών προδήλως αντισυνταγματικών, όπως στην προκειμένη περίπτωση συμβαίνει.

Παράλληλα δε προς τα παραπάνω δεκτά γενόμενα, την άρνηση να εκτελέσουν τις ως άνω Υπουργικές Αποφάσεις, έχουν την υποχρέωση και το δικαίωμα να προβάλουν οι διδάσκαλοι της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και οι Θεολόγοι καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ακόμη και μόνο για το ότι, με την εκτέλεση από αυτούς των Αποφάσεων τούτων, θα τελείται από τους ίδιους το ποινικό αδίκημα του προσηλυτισμού, αφού σύμφωνα με το άρθρο 21 του Ποινικού Κώδικα περί Προσταγής, η ποινική τους ευθύνη για το αδίκημα αυτό δεν θα αίρεται, δεδομένου ότι δεν υπάρχει νόμος που να τους απαγορεύει να εξετάσουν εάν οι δοθείσες σε αυτούς, σύμφωνα με τους νομικούς τύπους και από την Αρμόδια Αρχή διαταγές προς εκτέλεση του περιεχομένου των εν λόγω Υπουργικών Αποφάσεων είναι νόμιμες ή όχι. Άλλωστε η διάταξη αυτή του Ποινικού Κώδικα είναι ειδική, έναντι της γενικής τοιαύτης του άρθρου 25 του υπαλληλικού κώδικα (ν. 3528/2007) και ως εκ τούτου η πρώτη εξ αυτών κατισχύει της δεύτερης κατά τον γνωστό κανόνα του δικαίου, σύμφωνα με τον οποίο ο ειδικός νόμος υπερισχύει του γενικού(jus specialis derogate generalis).

Ο Γνωμοδοτών
Απόστολος Φ. Βλάχος
Επίτιμος Πρόεδρος Εφετών